

VÝKONNOSTNÉ ZMLUVY SAV 2024–2026



Stratégia organizácie SAV

Centrum vied o umení SAV, v. v. i.

Základné informácie o v. v. i.

Názov

Centrum vied o umení SAV, v. v. i.

Štatutárny zástupca

PhDr. Katarína Bajcurová, CSc.

Adresa

Dúbravská cesta 9, 841 04 Bratislava

Kontaktné údaje

katarina.bajcurova@savba.sk; barbara.hodasova@savba.sk; martin.paluch@savba.sk

Webová stránka

<https://cvu.sav.sk>

Dátum

12. 12. 2025

STRATÉGIA Centra vied o umení SAV, v. v. i.

Zameranie: Centrum vied o umení (CVU), verejná výskumná inštitúcia, vznikla zlúčením dvoch ústavov: Ústavu dejín umenia (ÚDU) a Ústavu divadelnej a filmovej vedy (ÚDFV) Slovenskej akadémie vied v roku 2018 a má dve rovnomenné organizačné zložky. Venuje sa základnému a aplikovanému výskumu v oblasti dejín a teórie umenia (zahŕňa divadlo, film, výtvarné/vizuálne umenie, architektúru) a súčasnej umeleckej kultúry. Konceptia a vedecké ciele výskumných projektov vychádzajú z dlhodobých výskumných smerov CVU a jeho zamestnancov. Zásadnou prioritou CVU je vedecko-výskumná a školiaca činnosť so zameraním na excelentný výskum dejín a teórie vizuálneho umenia, divadla a filmu v národnom i medzinárodnom kontexte.

Prítomnosť: v súčasnosti má CVU 30 zamestnancov, z toho 23 vedeckých pracovníkov, 3 odborných pracovníkov (VŠ), 3 odborných pracovníkov (ÚS) a 1 ostatných, 7 doktorandov. Zloženie zamestnancov je rodovo a vekovo vyvážené. Hlavným cieľom CVU v oblasti vedeckej činnosti do konca roku 2029 je rozvíjať základný vedecký výskum cez účasť v grantových schémach VEGA, APVV, Horizont Európa etc.; zvyšovať úspešnosť z hľadiska jednotlivcov i kolektívov; usilovať sa o medzinárodné a partnerské projekty aj v ďalších grantových schémach; posilňovať interdisciplinárnosť v humanitných disciplínach; pracovať s dlhodobjšími výskumnými plánmi. Aktuálne začala spolupráca na vydaní kolektívnej publikácie *Téma Troch kráľov v umení a v kultúre* v zahraničnom vydavateľstve. V období 2025–2029 je zatiaľ v riešení 10 projektov VEGA a 1 projekt APVV-22-0319. Doteraz sme získali podporu 3 projektov v rámci výziev VAIA na obdobie 2023–2026. V rokoch 2025–2029 vidíme priestor na zlepšenie v zvýšení podielu publikačných výstupov vo svetových jazykoch v časopisoch registrovaných v medzinárodných databázach (napr. SCOPUS, WOS, Nordic List Level 2, etc.), rovnako ako v umiestnení najmä vedeckých štúdií v renomovaných časopisoch v rámci našich vedných odborov. Do budúcnosti by sme určite privítali možnosť navýšenia vedeckých a čiastočne administratívnych kapacít v mene čo najkvalitnejšieho plnenia vedecko-výskumných úloh. CVU disponuje potrebnou infraštruktúrou a vybavením na realizáciu výskumných projektov.

Strategické okruhy a smery výskumu: nové projekty majú rozvíjať základné i nové metodologické orientácie v dejinách výtvarného/vizuálneho umenia, divadla a filmu, orientovať sa aj na aktuálne potreby vedy a spoločnosti, t. j. spracovanie dosiaľ komplexne nespracovaných fenoménov, javov a tém, či rozširovanie tematického záberu, t. j. témy korešpondujúce s aktuálnym výskumom ďalších humanitných disciplín (súčasný hodnotový diskurz, kultúrna rozmanitosť, prejavy postkolonializmu a neokolonializmu, generačné premeny, multikulturalizmus a medzikultúrne vzťahy, inštitucionálna kritika, marginalizované skupiny, genderové štúdiá, etc.). Sľubný potenciál je zrejmý v kreovaní medziodborových, medziinštitucionálnych a medzinárodne zložených projektových tímov. CVU sa bude snažiť hľadať a prepájať vedecko-výskumné zameranie a činnosť jednotlivých zložiek cez formuláciu spoločných projektov, na druhej strane bude komplementárne podporovať autonómny a špecifický základný výskum vlastný každému ústavu a zodpovedajúci jeho zameraniu.

ÚDU orientuje svoj výskum na dejiny vizuálneho umenia a architektúry na Slovensku a ich medzinárodný kontext. Predmet výskumu zahŕňa maliarstvo, sochárstvo, architektúru a umelecké remeslo od stredoveku po 21. storočie. Aktuálne sú nosnými metodologickými orientáciami jednak ikonológia stredovekého a ranonovovekého umenia, jednak materiálno-technologický výskum v rámci umeleckej praxe, tzv. technické dejiny umenia – tu by sme chceli otvoriť a posilniť novú metodologickú líniu výskumu opretú o interdisciplinárnu a medzinárodnú spoluprácu. Vo výskume slovenského vizuálneho umenia 20. a 21. storočia (v stredoeurópskom a európskom kontexte) sa orientujeme na overovanie nových metodologických prístupov v rámci podnetov vyplývajúcich z novej histórie umenia, kultúrnych – vizuálnych štúdií, kritickej muzeológie s akcentovaním kultúrno-historických prístupov.

ÚDFV sa v oblasti filmových štúdií zameria na rozšírenie doterajšieho výskumu o nové oblasti v kontexte vývoja národnej a medzinárodnej hranej i nehranej kinematografie so zreteľom na špecifické témy: dokumentárna esej, archívne štúdiá, výskum svetového kompilačného filmu, reflexia vplyvov AI na súčasnú realizačnú, postprodukčnú a distribučnú prax. Budeme analyzovať aj aktuálne trendy: dystopický naratív, posthumanizmus, postkinematografiu, kritickú reflexiu ekokritických a ekofeministických impulzov, vrátane rodových perspektív v kontexte východoeurópskeho filmu. V oblasti performatívnych štúdií to bude výskum širokého spektra tém

zahŕňajúcich činoherné, operné, muzikálové i tanečné divadlo s dôrazom na vývoj inscenačnej praxe: aplikované divadlo, komunitné divadlo etc. Okrem dejín slovenského divadla a drámy budeme reflektovať aj dejiny európskeho – špeciálne francúzskeho divadla. K ďalším výskumným oblastiam môžeme zaradiť nezávislé divadlo, ženské režijné osobnosti alebo tému tela a telesnosti v kontexte výskumu súčasného tanca.

Internacionalizácia: podpora orientácie na excelentný výskum s dôrazom na zintenzívnenie projektovej činnosti a nadväzovanie medzinárodnej spolupráce v rámci distribúcie vedecko-výskumných výsledkov ostáva v centre záujmu CVU s jej organizačných zložiek. V tomto zmysle bude naďalej nadväzovaná a rozvíjaná spolupráca so zahraničnými partnermi (na úrovni inštitúcií a jednotlivcov) s cieľom povýšiť výskumné projekty na medzinárodnú úroveň a implementovať do stredoeurópskych a európskych súvislostí (potencionálne podanie grantov ERC). Internacionalizácia výskumného prostredia je pre CVU kľúčová. ÚDU je zakladajúcim členom RIHA (Research Institutes in Art History). V súčasnosti je členom RIHA 28 výskumných ústavov z 3 kontinentov. Cieľom RIHA, založenej v roku 1998 v Paríži, je podporovať vzdelávanie a výskum v oblasti dejín umenia a príbuzných disciplín, zintenzívniť spoluprácu medzi ústavmi zdieľaním informácií o vedeckých a administratívnych aktivitách, ako aj zdieľaním výsledkov výskumu a povzbudzovať ústavy k realizácii spoločných projektov. Ako jeden z partnerov medzinárodného projektu RIHA sa ÚDU podieľa na kolektívnom projekte, do ktorého sú zapojení historici umenia a výskumné inštitúty v oblasti dejín umenia s názvom *European Visual Arts*, ktorý v rokoch 2024–2027 koordinuje Institut National Histoire de l'art v Paríži. Cieľom projektu je vytvoriť štandardný, nadnárodný naratív od praveku až po súčasnosť.

Spolupráca: v domácom kontexte spolupracujúce inštitúcie sú pre ÚDU: Slovenská národná galéria, Slovenské národné múzeum, Pamiatkový úrad SR, regionálne galérie a múzeá v SR, Univerzita Komenského, Trnavská univerzita a Vysoká škola výtvarných umení; súkromné a nonprofit nadácie a inštitúcie zamerané na podporu vizuálneho umenia. Pre ÚDFV: Divadelný ústav, Slovenský filmový ústav, Akadémia umení v Banskej Bystrici, Vysoká škola múzických umení, Slovenské centrum AICT a Akadémia divadelných tvorcov, slovenské zriaďované aj nezriaďované divadlá, iné vysoké školy a festivaly divadla a filmu. Cieľom je nachádzať s partnermi inovatívne a účinné riešenia problémov vedecko-výskumnej, kultúrnej a spoločenskej praxe.

Princípy: CVU sa plne angažuje v oblasti rodovej rovnosti, rovnosti príležitostí a nediskriminácie. Stotožňujeme sa s dodržiavaním etiky výskumu a uplatňovaním princípu otvorenej vedy a podporujeme *Národnú stratégiu otvorenej vedy SR na roky 2021–2028*. Plnenie cieľov a úloh vedenie CVU a organizačných zložiek monitoruje cez pravidelnú kontrolu a hodnotenie projektov v rámci interných seminárov, pohovorov s jednotlivcami, porád ústavov a CVU, výročných správ. Stratégie vypracované CVU pre hodnotiace a akreditačné panely (VER, medzinárodné hodnotenia) sú pravidelne aktualizované, príp. dopĺňané. Dôsledne dodržiavame etické princípy vedeckého výskumu zakotvené v *Etickom kódexe SAV*, princípy slobody vedeckého bádania. Naším cieľom je vytvárať a udržiavať na pracovisku medzilúdsky a komunikačne komfortné, ústretové a tolerantné prostredie pre vedeckú prácu.

Hlavné úlohy v krátkodobom i dlhodobom horizonte: vízia smerovania rozvoja CVU je postavená na týchto okruhoch rozvoja základného výskumu a vedecko-výskumnej činnosti, kde hlavný dôraz kladíme tieto činnosti:

- rozvíjať základný – excelentný vedecký výskum cez účasť v grantových schémach APVV, VEGA, národného programu projektov VAIA; v rámci schém ERC, MSCA (Seal of Excellence) etc.; zvyšovať úspešnosť z hľadiska jednotlivcov i kolektívov; posilňovať interdisciplinárnosť v humanitných disciplínach;
- prehľbovať internacionalizáciu vedecko-výskumných procesov, rozširovať medzinárodnú spoluprácu v rámci účasti na výskumných projektoch, medzinárodných konferenciách, sympóziách, v medzinárodných výskumných skupinách a v špecializovaných odborných a medziodborových sieťach/paneloch;
- zvyšovať a prehľbovať potenciál súčasných, aktuálnych výskumných metód, postupov a trendov; zabezpečovať základné pokrytie výskumom jednotlivých období dejín umenia a súčasnosti;

- naďalej posilňovať evaluáciu vedeckých výsledkov v domácom (dokument *Pravidlá hodnotenia výskumných pracovníkov Centra vied o umení SAV*, 2022) i v zahraničnom kontexte (nezávislé medzinárodné hodnotenie v rámci recenzných konaní pri príprave medzinárodne relevantných publikácií); zvyšovať národný a medzinárodný impakt vedeckých výstupov CVU;
- kvalitatívne a kvantitatívne rozvíjať publikačnú činnosť (v internom i v externom vydavateľskom prostredí); kvalitou i obsahovo prehĺbovať úroveň publikovaných príspevkov vo vedeckých časopisoch vydávaných CVU (*ARS*; *Slovenské divadlo*, ktoré sú indexované v SCOPUS etc.); pripravovať a vydávať viac publikácií v anglickom jazyku;
- spolupracovať s univerzitami a vysokými školami cez priame (i nepriame) zaangažovanie jednotlivých pracovníkov CVU v pedagogickom a vedeckom procese; prepájať akademický a univerzitný vedecký výskum;
- podporovať interné doktorandské štúdiá na CVU so školiteľmi – špičkovými vedeckými pracovníkmi, rešpektovanými v domácom i medzinárodnom vedecko-výskumnom prostredí; postupne stabilizovať pracovnými miestami najlepších z mladých vedeckých pracovníkov z nastupujúcej generácie výskumníkov; vytvárať predpoklady pre plynulú generačnú výmenu s dôrazom na kvalitu a výkon mladých výskumníkov; zapájať ich do výskumných projektov pracoviska;
- hlbšie a všestrannejšie prepájať základný výskum organizačných zložiek CVU SAV na aplikovaný výskum a expertíznu činnosť na inštitúcie a organizácie, ktoré sa ním zaoberajú;
- zlepšovať a prehĺbovať popularizáciu vedy a výsledkov vedeckého bádania pre odbornú i laickú verejnosť (prednášky, výstavy, vystúpenia v médiách, na sociálnych sieťach, články v tlači etc.).

Vedecké prostredie: hlavným cieľom CVU je vytvoriť synergiu a vyváženosť medzi výskumnou infraštruktúrou, kreatívnou prácou, medzinárodnými sieťami (vrátane host'ujúcich výskumníkov) a domácimi väzbami, šírením vedeckých výsledkov v súlade s aktuálnymi trendami vedných disciplín. Je dôležité naďalej uchovávať a rozvíjať funkčné a inšpiratívne vnútorné vedecké prostredie s pravidelnými stretnutiami vedeckých pracovníkov, s kolokviami post-doktorandov a doktorandov, či s doktorandským štúdiom. Vedeckí pracovníci sú povzbudzovaní stráviť časť svojej kariéry na zahraničných pracoviskách. V rokoch 2025–2029 na novo obsadzované pracovné miesta vedecko-výskumnej povahy vypíšeme striktné medzinárodné výberové konania.

Doktorandi: mimoriadne dôležitou skupinou sú doktorandi CVU ukotvení priamo v ÚDU, ktorý zabezpečuje doktorandský študijný program dejiny umenia v spolupráci s Filozofickou fakultou Trnavskej univerzity. V ÚDFV je doktorandské štúdium realizované v akreditovanom študijnom programe estetika, odbore filozofia, ktoré ústav zabezpečuje ako externá vzdelávacia inštitúcia Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre. Cieľom CVU je snaha o vyššiu kvalitu doktorandského štúdia, zapájanie doktorandov do výskumných projektov, vytváranie podmienok na absolvovanie stáže alebo výskumného pobytu v zahraničí, motivácia k publikovaniu v priestore *open access* so zohľadnením vedeckej etiky a dobrej publikačnej praxe. Plánujeme čerpať prostriedky na doktorandské štúdium v rámci projektu *Štipendiá pre excelentných PhD. študentov a študentky* (R1).

Popularizácia vedy: CVU a jeho zložky ÚDU a ÚDFV možno vnímať aj ako sprostredkovateľov či komunikačné uzly medzi medzinárodne uznávaným výskumom a domácimi inštitúciami. CVU sa bude usilovať získať aj iné mimorezortné a medzinárodné granty (napr. Višegradský fond, Program Culture) na podporu organizácie, prezentácie, vydávania a publikovania svojich výstupov – popularizácie výsledkov vedecko-výskumnej činnosti pracovníkov centra. Vedecko-popularizačnú činnosť vnímame ako významnú v procese prehĺbovania spoločenského dosahu a uplatnenia našich výskumov, táto činnosť sa intenzívne rozvíja a prepája s aktuálnym zameraním vedecko-výskumných pracovníkov. Pozíciu CVU a naše dosiahnuté výsledky posilňuje prepojenie so spoločenskou praxou, rezortnými a mimorezortnými inštitúciami a akademickou univerzitnou sférou. Viditeľnosť vedeckých výstupov vo verejnom priestore je jednou z hlavných priorít CVU. V tomto smere budeme hľadať vhodné nástroje na propagáciu a prezentáciu výsledkov vedeckej činnosti pracoviska s cieľom zlepšiť ich umiestňovanie v rámci rešpektovaných platforiem a realizovať zmeny, aby sa zvýšilo povedomie o tematicko-obsahovom zameraní výskumov.